

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра лісового та садово-паркового господарства

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МИСЛИВСЬКА ОРНІТОЛОГІЯ»

Рівень вищої освіти: Другий (магістерський)

Галузь знань: Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина

Спеціальність: Н4 Лісове господарство

Освітня програма: Лісове господарство

Освітня програма: Мисливське господарство

Розробники:

Климчук Олександра Олександрівна, к.с-г.н., доцент, доцент кафедри лісового та садово-паркового господарства

Інформація про викладачів

Викладач (-і)	Климчук Олександра Олександрівна
Профайл викладача (-ів)	Климчук О.О. https://cutt.ly/Ryliv0Va
Контактна інформація	Климчук О.О. OleksandraKlymchuk@gmail.com
Сторінка курсу в Moodle	http://m.polissiauniver.edu.ua/course/view.php?id=5597
Консультації	Климчук О.О. Очні та онлайн консультації через Zoom, Viber, Telegram щовівторка з 15.00 до 17.00

Протокол від «31» серпня 2026 р. № 2
Завідувач кафедри

Юрій СІРУК

Погоджено із гарантом
освітньої програми Лісове господарство

(підпис)

(підпис)

Олена АНДРЕЄВА

Погоджено із гарантом
освітньої програми Мисливське господарство

(підпис)

Олександр КРАТЮК

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету лісового господарства та екології

Протокол від «31» серпня 2026 р. № 1

Голова НМК

(підпис)

Олександр КРАТЮК

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма	заочна форма
Загальна кількість кредитів – 3 годин – 90 змстових модулів – 2	Галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина	Вибіркова	
		Рік підготовки:	
	Спеціальність Н4 Лісове господарство	1-й	1-й
		Семестр	
		2-й	2-й
		Лекції	
	Рівень вищої освіти: <i>Другий (магістерський)</i>	12 год.	4 год.
		Практичні	
		12 год.	4 год.
		Лабораторні	
			-
		Самостійна робота	
		66 год.	82 год.
		Форма підсумкового контролю:	
		залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни – формування у здобувачів системного розуміння біології, екології, видового складу, поширення та динаміки популяцій мисливських птахів і здатності застосовувати ці знання для оцінювання їх стану, обґрунтування заходів з охорони, відтворення та раціонального використання в лісовому і мисливському господарстві.

Завдання навчальної дисципліни – поглиблення та систематизація знань про біологічні й екологічні особливості мисливських птахів, їх видовий склад, поширення, чисельність і сезонні переміщення та формування здатності аналізувати стан їх популяцій, оцінювати вплив природних і антропогенних чинників та обґрунтовувати управлінські рішення щодо охорони, відтворення і раціонального використання мисливських птахів у лісовому та мисливському господарстві.

Передумовою вивчення дисципліни є володіння базовими знаннями з основ біології, екології, лісознавства, біології лісових тварин та птахів.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких компетентностей:

а) інтегральної: *ІК. Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері лісового і мисливського господарства.*

в) спеціальних (СК):

СК 1. Здатність критично осмислювати проблеми лісового господарства й дотичні міждисциплінарні проблеми та приймати ефективні рішення щодо їх вирішення.

СК 2. Здатність забезпечувати сталий розвиток лісового господарства.

СК 5. Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі лісового господарства у широких або мультидисциплінарних контекстах.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері лісового господарства та є основою для оригінального мислення, забезпечення сталого розвитку та проведення досліджень.

ПРН 12. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань та створення нових технологій й продуктів лісового та мисливського господарства та в ширших мультидисциплінарних контекстах.

ПРН 13. Удосконалювати існуючі, розробляти нові підходи і методи ведення мисливського господарства з урахуванням соціально-економічних та лісівничих вимог, особливостей суб'єктів господарювання щодо їх можливостей у сфері матеріально-технічних, сировинних, трудових, мисливсько-господарських ресурсів, природно-кліматичних умов регіону у відповідності до чинного законодавства.*

ПРН 14. Оцінювати, моделювати та прогнозувати основні механізми функціонування популяцій мисливських тварин у природних та напіввіільних умовах, визначати та підвищувати їх ресурсний потенціал сучасними інноваційними методами з огляду на раціональне використання тваринного світу.*

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати: сучасні напрями та методи мисливської орнітології; основи систематики й класифікації птахів, видовий склад і поширення мисливських птахів України; морфологічні, фізіологічні, біологічні та екологічні особливості мисливських птахів; особливості їх живлення, розмноження, гніздування, сезонної активності та міграцій; чинники, що визначають чисельність, динаміку та просторове розміщення їх популяцій; методи обліку та оцінювання стану популяцій; основні загрози, правові засади охорони та біотехнічні заходи з охорони, відтворення і приваблення мисливських птахів.

вміти: визначати мисливські види птахів за морфологічними ознаками, визначниками та цифровими ресурсами; характеризувати їх біологічні та екологічні особливості, оцінювати умови існування, кормову базу, розмноження та сезонні переміщення; аналізувати видовий склад, поширення, чисельність і динаміку популяцій мисливських птахів; обирати та застосовувати методи їх обліку, обробляти й оцінювати результати облікових робіт; визначати основні загрози для популяцій та обґрунтовувати заходи з їх охорони, відтворення і приваблення в мисливських угіддях.

Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти зможуть отримати додатково такі soft skills: уміння аналізувати інформацію про мисливських птахів та оцінювати її достовірність; здатність бачити взаємозв'язок між станом популяцій птахів, умовами їх існування та веденням лісового та мисливського господарства; уміння самостійно знаходити рішення щодо охорони та покращення умов існування мисливських птахів; навички роботи з інформаційними ресурсами, підготовки та представлення результатів власної роботи; уміння працювати самостійно та в команді.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 (ЗМ1). Теоретичні та екологічні основи мисливської орнітології

Тема 1 (Т1). Мисливська орнітологія як наука про мисливських птахів. Історія орнітології

- 1.1. Предмет, завдання та методи мисливської орнітології.*
- 1.2. Місце мисливської орнітології в системі біологічних і мисливствознавчих наук.*
- 1.3. Історія розвитку орнітології та основні етапи становлення науки.*
- 1.4. Внесок вітчизняних і зарубіжних учених у розвиток орнітології.*
- 1.5. Значення орнітологічних досліджень для мисливського та лісового господарства.*

Тема 2 (Т2). Загальна характеристика класу Птахи

- 2.1. Походження та еволюція птахів.*
- 2.2. Загальна характеристика класу Птахи.*
- 2.3. Особливості скелета, покривів та органів руху.*
- 2.4. Особливості дихання, кровообігу та терморегуляції.*
- 2.5. Особливості живлення, травлення та обміну речовин.*
- 2.6. Особливості поведінки, добової активності та сезонного ритму птахів.*

Тема 3 (Т3). Екологічні особливості мисливських птахів

- 3.1. Екологічні особливості мисливських птахів та їх адаптації до умов середовища.*
- 3.2. Місця існування та характер використання мисливськими птахами різних типів угідь.*
- 3.3. Особливості живлення та кормові зв'язки мисливських птахів.*
- 3.4. Особливості розмноження та гніздування мисливських птахів.*
- 3.5. Сезонні переміщення та міграції мисливських птахів.*
- 3.6. Вплив умов середовища на чисельність і просторове розміщення мисливських птахів.*

Змістовий модуль 2 (ЗМ2). Видовий склад, охорона та приваблення

МИСЛИВСЬКИХ ПТАХІВ

Тема 4 (Т4). Класифікація та видовий склад мисливських птахів України

- 4.1. Сучасна систематика та класифікація птахів.
- 4.2. Основні таксономічні групи птахів фауни України.
- 4.3. Видовий склад мисливських птахів України.
- 4.4. Поширення мисливських видів за природними зонами та типами угідь.
- 4.5. Сучасний стан і динаміка чисельності основних видів.

Тема 5 (Т5). Охорона та приваблення мисливських птахів

- 5.1. Основні загрози та чинники зниження чисельності мисливських птахів.
- 5.2. Правові та організаційні засади охорони птахів в Україні.
- 5.3. Біотехнічні заходи з охорони та приваблення мисливських птахів.
- 5.4. Штучні гніздовлі та інші заходи покращення умов існування.
- 5.5. Роль лісового та мисливського господарства у збереженні популяцій птахів.

4. Структура навчальної дисципліни

Структура курсу	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		лекції	практ.	лаб	сам.р.		лекції	практ.	лаб	сам.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1.										
Тема 1 (Т1). Мисливська орнітологія як наука. Історія орнітології	15	2	2		11	11,5		0,5		11
Тема 2 (Т2). Загальна характеристика класу Птахи	15	2	2		11	16,5	1	0,5		15
Тема 3 (Т3). Екологічні особливості мисливських птахів	15	2	2		11	16,5	1	0,5		15
Разом за змістовним модулем 1	45	6	6		33	44,5	2	1,5		41
Змістовий модуль 2.										
Тема 4 (Т4). Класифікація та видовий склад	30	4	4		22	33	1	2		30

мисливських птахів України										
Тема 5 (Т5). Охорона та приваблення мисливських птахів	15	2	2		11	12,5	1	0,5		11
Разом за змістовним модулем 2	45	6	6		3	45,5	2	2,5		41
Усього годин	90	12	12		33	90	4	4		82

5. Теми практичних занять

№ з/п	Тема	Назва теми	Кількість годин	
			денна форма	заочна форма
Змістовий модуль 1.				
1	T1	Визначення мисливських птахів за морфологічними ознаками	2	0,5
2	T2	Екологічна характеристика мисливських птахів та їхніх місць існування	2	0,5
3	T3	Живлення, розмноження та сезонні переміщення мисливських птахів	2	0,5
Змістовий модуль 2.				
4	T4	Визначення та характеристика основних мисливських видів птахів України.	2	1
5	T5	Облік та оцінювання чисельності мисливських птахів	2	1
6	T6	Розроблення заходів з охорони та приваблення мисливських птахів у мисливських угіддях	2	0,5
Разом			12	4

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
Змістовний модуль 1			
1.	Тема 1. Історія та сучасні напрями мисливської орнітології Доповідь: «Внесок українських учених у розвиток орнітології та мисливського господарства» Аналіз: «Значення орнітологічних досліджень для ведення лісового та мисливського господарства» Аналіз інформаційних джерел: «Сучасні методи та інформаційні ресурси для дослідження мисливських птахів»	8	10
2.	Тема 2. Біологічні та екологічні особливості мисливських птахів Практикум: «Порівняльна характеристика морфологічних і	12	15

	фізіологічних адаптацій мисливських птахів» Кейс: «Особливості використання обраним видом різних типів мисливських угідь» Аналіз: «Вплив умов середовища на чисельність і просторове розміщення мисливського виду» Схема: «Взаємозв'язки мисливського птаха з компонентами екосистеми»		
3.	Тема 3. Живлення, розмноження та сезонна динаміка мисливських птахів Практикум: «Визначення кормової складової та оцінювання кормової бази обраного виду» Кейс: «Оцінювання умов, що визначають успішність розмноження мисливського виду» Аналіз: «Вплив сезонних змін умов середовища на життєдіяльність мисливських птахів» Доповідь: «Особливості сезонної динаміки обраного виду»	10	13
Змістовний модуль 2			
4.	Тема 4. Класифікація, видовий склад та поширення мисливських птахів України Практикум: «Визначення мисливських видів птахів України за визначниками та цифровими ресурсами» Доповідь-презентація: «Біологічна та мисливськогосподарська характеристика обраного виду» Створити карту: «Поширення обраного виду мисливського птаха в Україні» Аналіз даних: «Сучасний стан і динаміка чисельності обраного виду»	12	15
5.	Тема 5. Сезонні переміщення та облік мисливських птахів Створити карту: «Міграційний маршрут обраного виду мисливського птаха» Аналіз інформаційних джерел: «Міграції мисливських птахів: причини, маршрути та основні загрози» Практикум: «Вибір методу обліку мисливських птахів залежно від виду та умов угідь» Розрахункове завдання: «Визначення чисельності та щільності популяції за результатами обліку»	12	14
6.	Тема 6. Охорона та приваблення мисливських птахів у мисливських угіддях Аналіз нормативних документів: «Правові та організаційні засади охорони мисливських птахів в Україні» Кейс: «Визначення основних загроз для популяції мисливського птаха та розроблення заходів щодо їх зменшення» Створити схему: «Розміщення біотехнічних заходів з охорони та приваблення мисливських птахів у мисливських угіддях» Проект: «Комплекс заходів з охорони та приваблення мисливських птахів у мисливському господарстві»	12	15
Всього		66	82
Разом		66	82

7. Методи навчання

Методи навчання пропонуються розробником, виходячи з академічної автономії викладача, та відображають фактичну роботу зі здобувачами вищої освіти.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються такі методи навчання:

- вербальні методи (лекція, пояснення);
- наочні методи (демонстрація, ілюстрація);
- практичні методи (виконання різних видів завдань прикладного характеру);
- ситуаційний метод;
- метод командної роботи, мозковий штурм;
- метод гейміфікованого навчання;
- методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, вирішення задач, проведення розрахунків, підготовка доповідей, написання наукових статей/тез).

8. Форми контролю і методи оцінювання

(у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Основними видами контролю результатів навчання під час вивчення дисципліни «Мисливська орнітологія» є: поточний і підсумковий. Поточний контроль здійснюється у формі усного та письмового опитування, тестування, виконання завдань самостійної роботи, підготовки презентацій та аналітичних оглядів.

Після вивчення курсу застосовується підсумковий контроль у формі заліку. До підсумкового контролю з навчальної дисципліни допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали всі види індивідуальних завдань та обов'язкових робіт (практичних завдань), передбачених робочою програмою.

Підсумкова оцінка за залік визначається як середнє арифметичне значення оцінювання освітньої діяльності здобувача вищої освіти за поточний та підсумковий контроль (за необхідності) за 5-бальною системою з наступним автоматичним переведенням в 100-бальну шляхом множення середнього значення на коефіцієнт переведення 20.

9. Питання для підсумкового контролю (орієнтовні)

1. Предмет, завдання та методи мисливської орнітології.
2. Місце мисливської орнітології в системі біологічних і мисливствознавчих наук.
3. Основні етапи становлення та розвитку орнітології.
4. Внесок вітчизняних і зарубіжних учених у розвиток орнітології.
5. Походження та еволюція птахів.
6. Загальна характеристика класу Птахи.
7. Особливості будови скелета, покривів та органів руху птахів.

8. Особливості дихання, кровообігу та терморегуляції птахів.
9. Особливості живлення, травлення та обміну речовин птахів.
10. Особливості поведінки, добової активності та сезонного ритму мисливських птахів.
11. Основні морфологічні та фізіологічні адаптації мисливських птахів до умов середовища.
12. Екологічні особливості мисливських птахів та характер використання ними різних типів угідь.
13. Кормові зв'язки мисливських птахів та особливості їх живлення.
14. Особливості розмноження та гніздування мисливських птахів.
15. Сезонні переміщення та міграції мисливських птахів.
16. Сучасна систематика та класифікація птахів.
17. Основні таксономічні групи та видовий склад мисливських птахів України.
18. Поширення основних видів мисливських птахів за природними зонами та типами мисливських угідь.
19. Сучасний стан і динаміка чисельності основних видів мисливських птахів України.
20. Основні методи обліку мисливських птахів та особливості їх застосування.
21. Оцінювання чисельності та щільності популяцій мисливських птахів за результатами обліку.
22. Основні чинники, що впливають на чисельність і просторове розміщення мисливських птахів.
23. Основні загрози для мисливських птахів та правові й організаційні засади їх охорони в Україні.
24. Біотехнічні заходи з охорони та приваблення мисливських птахів у мисливських угіддях.
25. Роль лісового та мисливського господарства у збереженні та раціональному використанні популяцій мисливських птахів.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Розподіл балів оцінювання знань здобувачів вищої освіти у семестрі за видами навчальних занять з дисципліни «Мисливська орнітологія».

Поточний контроль						Підсумковий контроль (залік)	Сума балів
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			0-5	0-100
T1	T2	T3	T4	T5	T6		
5	5	5	5	5	5		

Оцінювання кожного з виконаних практичних завдань здійснюється за такими критеріями:

5 балів – здобувач вищої освіти у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки;

4 бали – здобувач вищої освіти достатньо володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки;

3 бали – здобувач вищої освіти відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки;

2 бали – здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань;

1 бал – здобувач вищої освіти не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді; 0 балів – здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Під час оцінювання знань і вмінь здобувачів можуть бути враховані результати навчання, отримані у **неформальній освіті**. Для цього, здобувач освіти, що має підтвердження про результати навчання у неформальній освіті (сертифікат, диплом чи інший документ), звертається із письмовою заявою в деканат факультету і складає підсумковий контроль предметної комісії. Наявність підтверджуючих документів є підставою для зарахування окремої теми лекційного чи практичного заняття, змістовного модуля чи всього навчального матеріалу дисципліни за умови, що програма неформальної освіти повністю відповідає робочій програмі дисципліни.

Шкала оцінювання: університетська (100-бальна) та національна

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Для заліку
60-100	Зараховано
менше 60	Не зараховано

11. Політики дисципліни

Політики курсу «Мисливська орнітологія» вибудовуються із урахуванням норм законодавства України щодо академічної доброчесності, у т. ч. щодо використання штучного інтелекту, та регламентних документів щодо організації навчання у Поліському університеті.

Політика щодо відвідування: задля успішного засвоєння теоретичних знань і формування психологічних компетентностей здобувачі освіти зобов'язані регулярно відвідувати заняття, брати активну участь у обговоренні ключових питань із теми, виконувати необхідний мінімум навчальної роботи.

Політика щодо дедлайнів: індивідуальні та самостійні роботи здобувачі освіти мають здавати вчасно, відповідно до плану заняття. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, участь у конференціях, тривога, відсутність світла тощо) термін зарахування навчальних завдань може бути подовжений за погодженням із викладачем курсу. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, зараховуються зі зниженням оцінки.

Політика щодо комунікації із викладачем: у разі виникнення певних труднощів при вивченні дисципліни здобувач освіти може звертатися до викладача у години консультацій за додатковими роз'ясненнями.

12. Ключові терміни навчальної дисципліни

№	Термін	Відповідник англійською мовою
1	Мисливська орнітологія	Hunting Ornithology
2	Мисливська орнітофауна	Game Bird Avifauna
3	Морфологічні адаптації	Morphological Adaptations
4	Екологічна ніша	Ecological Niche
5	Особливості живлення	Feeding Characteristics

6	Гніздування	Nesting
7	Міграція	Migration
8	Мисливські угіддя	Hunting Grounds
9	Популяція	Population
10	Чисельність популяції	Population Size
11	Облік мисливських птахів	Game Bird Population Census
12	Біотехнічні заходи	Biotechnical Measures

13. Рекомендована література

Основна:

1. Атлас гніздових птахів України / [Кузьменко Т.М., Струс Ю.М., Бронсков О.І., Банік М.В., Шидловський І.В., Весельський М.Ф., Редінов К.О., Грищенко В.М., Гаврилюк М.Н., Гайдаш О.М., Журавчак Р.О., Кузьменко Ю.В., Матвеев М.Д., Полуда А.М., Пекло О.М., Скирпан М.В., Химин М.В., Яковлев М.В. Козицький І.В., Яремченко О.А.]; за заг. ред. Полуди А.М., упорядник Лук'янчук З.Є. - К.: Українське товариство охорони птахів, 2021. - 296 с.
2. Черкащанко М.І. Орнітологія. Ч.1. Морфологія. Львів, 1974. 84 с.
3. Черкащанко М.І. Орнітологія. Ч.2. Сучасна класифікація птахів. Львів, 1974. 84 с.
4. Фесенко Г. В., Бокотей А. А. Птахи фауни України : польовий визначник. Київ : ТОВ «Новий друк», 2002. 416 с.
5. Фесенко Г.В. Вітчизняна номенклатура птахів світу. Кривий ріг: ФОП Чернявський Д. О. («Діонат»), 2018. 580 с.
6. Біологія лісових звірів і птахів. Частина 1. Птахи. Методичні вказівки до виконання практичних робіт для підготовки фахівців ОС «Бакалавр» спеціальності 205 Лісове господарство / уклад. О.Л. Кратюк, В.П. Власюк, О.О. Климчук. Житомир: НОВОГрад, 2023. 58 с.

Додаткова:

1. Гузій А.І. Просторово-типологічна організація населення птахів лісостанів Західного регіону України: монографія. Житомир: Волинь. : ПП «Рута», 2006. 448 с.
2. Делеган І.В., Делеган І.І., Делеган І.І. Біологія лісових птахів і звірів. Львів: ПОЛЛІ, 2005. – 600 с.
3. Зоологія хордових : підручник для студентів вищих навчальних закладів / [Й. В. Царик, І. С. Хамар, І. В. Дикий та ін.]; за ред. проф. Й. В. Царика. Серія «Біологічні Студії». – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. – С. 185-206.
4. Енциклопедія мігруючих видів диких тварин України / за загальною редакцією к.б.н., с.н.с. А. М. Полуди. Київ, 2018. 694 с.
5. Кратюк О.Л., Климчук О.О. Вплив ягідників на біотопічний розподіл тетерука (*Lyrurus tetrix* L.) в умовах Центрального Полісся. Науковий вісник НЛТУ України. 2015, Вип.25.3. С. 60–64.
6. Климчук О.О. Сезонна динаміка консортивних зв'язків птахів з

сосною звичайною у березово-соснових насадженнях Центрального Полісся. Науковий вісник НЛТУ України. 2015, Вип.25.5. С. 61–67.

7. Климчук О.О., Кратюк В.П., Власюк В.П. Тенденції функціонування консортивних зв'язків птахів у весняно-літній період під впливом напіввільного утримання мисливських тварин в умовах Центрального Полісся. *Екологічні науки*. 2021, №. 36. С. 153-159 <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2021.eco.3-36.25>

8. Климчук О.О., Кратюк О.Л., Власюк В.П., Ковтун Т.І. Особливості функціонування консортивних зв'язків птахів у зимовий період під впливом напіввільного утримання ратичних тварин в умовах ДП «Баранівське ЛМГ» *Екологічні науки*. 2022, № 3 (42). С. 111–116. DOI <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2022.eco.3-42.18>

9. Закон України «Про тваринний світ» (від 3 березня 1993 р., № 3042-ХІІ зі змінами).

10. Закон України «Про мисливське господарство та полювання» (від 22 лютого 2000 р., № 1478-ІІІ зі змінами).

11. Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Берн, 1979). Київ, 1998. 76 с.

12. Птахи України під охороною Бернської конвенції / за загальною ред. Г. Г. Гаврися. Київ, 2003. 87 с.

13. Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова. Київ : Глобалконсалтинг, 2009. 600 с.

14. Електронні інформаційні ресурси

1. Бібліотечно-інформаційний ресурс (книжковий фонд, періодика, фонди на електронних носіях тощо) бібліотеки університету, Житомирської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олега Ольжича (<http://www.lib.zt.ua/>, 10014, м. Житомир, Новий бульвар, (0412) 37-84-33), Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua/>, Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3 +380 (44) 525-81-04) та інших бібліотек (на розсуд викладача).

2. Інституційний репозитарій університету (наукові статті, автореферати дисертацій та дисертації, навчальні матеріали, студентські роботи, матеріали конференцій, патенти, комп'ютерні програми, статистичні матеріали, навчальні об'єкти, наукові звіти).

3. Журнал «Troglodytes». URL: <http://zuotov.blogspot.com/p/troglodytes.html>

4. Журнал «Беркут». URL: <http://www.aetos.kiev.ua/>

5. Визначник птахів BirdID. URL: <https://www.birdid.no/bird/eBook.php>